

**II. mezioborový kongres
DOPRAVNÍ ÚRAZOVOST
ZNALECTVÍ V ČESKÉ REPUBLICE**

1. – 2. září 2022

Mikulov, hotel Galant

Aplikace nového znaleckého práva z pohledu Nejvyššího státního zastupitelství

I. Úvod

II. Základní charakteristika nové právní úpravy

III. Zpráva o činnosti státního zastupitelství za rok 2021

IV. Poznatky státního zastupitelství

V. Závěr

JUDr. Miroslav Růžička, Ph. D.

Úvod

- [Aplikace nového znaleckého práva z pohledu Nejvyššího státního zastupitelství - podklad](#)
- **Základní charakteristika nové právní úpravy**
- Ministerstvo spravedlnosti spustilo webový portál určený pro soudní znalce.
- <https://www.justice.cz/web/msp/znalci-znalecke-ustavy-a-flumocnici?clanek=informace-o-zmenach-v-oblasti-znalectvi-od-1-ledna-2021>
- [Znalci \(justice.cz\)](#)
- [Aktuality-články – Znalci \(justice.cz\)](#)
- [Často kladené otázky – Znalci \(justice.cz\)](#)
- [Aktuální informace k evidenci posudků – Znalci \(justice.cz\)](#)
- [Vzdělávací videa – Znalci \(justice.cz\)](#)
- [Vzdělávací akce pro znalce \(II.\) – Znalci \(justice.cz\)](#)
- Poznámka: Podkladem pro tento příspěvek i jeho širší základ byl „Kongres pro soudní znalce“, organizovaný Právnickou fakultou MU v Brně ve dnech 3. – 4. června 2022 na vynikající úrovni.

Úvod

- 10 hlavních změn dle nového znaleckého zákona.
- [Deset hlavních změn dle nového znaleckého zákona | HAVEL & PARTNERS \(havelpartners.cz\)](#)
- Změny v oblasti znalectví platné od 1. ledna 2021 v otázkách a odpovědích, Advokátní deník, 3. 9. 2020.
- <https://advokatnidenik.cz/2020/09/03/zmeny-v-oblasti-znalectvi-platne-od-1-ledna-2021-v-otazkach-a-odpovedich/>
- 7 základních změn v regulaci znalecké činnosti dle zákona o znalcích
- <https://www.epravo.cz/top/clanky/7-zakladnich-zmen-v-regulaci-znalecke-cinnosti-dle-zakona-o-znalcich-114115.html>
- Nový znalecký zákon přinesl řadu podstatných změn jak v oblasti (i) obecné regulace znalecké činnosti (vč. podmínek získání znaleckého oprávnění, dohledu nad výkonem této činnosti apod.), tak např. v oblasti (ii) povinných náležitostí znaleckých posudků.

Zpráva o činnosti státního zastupitelství za rok 2021

- Zpráva o činnosti státního zastupitelství za uplynulý rok
- **Nejvyšší státní zástupce nejpozději do poloviny kalendářního roku předkládá prostřednictvím ministra spravedlnosti vládě zprávu o činnosti státního zastupitelství za uplynulý kalendářní rok.**
- Zpráva o činnosti státního zastupitelství je nejdůležitějším zdrojem informací jednak o stavu a činnosti státního zastupitelství, zejména o výkonu jeho působnosti, včetně stavu a vývoje kriminality.

-

Zpráva o činnosti státního zastupitelství za rok 2021

- Zprávy o činnosti od roku 2006 lze nalézt na webovém odkazu:
- <https://verejnazaloba.cz/nsz/cinnost-nejvyssiho-statniho-zastupitelstvi/zpravy-o-cinnosti/>
- Aktuálně byla publikována zpráva o činnosti státního zastupitelství za rok 2021.
- <https://verejnazaloba.cz/nsz/cinnost-nejvyssiho-statniho-zastupitelstvi/zpravy-o-cinnosti/zprava-o-cinnosti-za-rok-2021/>
- Zpráva již byla projednána vládou, a to dne 14. 7. 2022.
- <https://apps.odok.cz/djv-agenda?date=2022-07-14>
- Dlužno dodat, že zpráva o činnosti není totožná s výroční zprávou o stavu justice:
- <https://www.justice.cz/web/msp?clanek=ministerstvo-spravedlnosti-predstavilo-vyrocní-statistickou-zpravu-za-rok-20-2>
- **Letošní zpráva o činnosti se poměrně zevrubně zabývala i poznatky z aplikace nového znaleckého zákona č. 254/2019 Sb., o znalcích, znaleckých kancelářích a znaleckých ústavech.**

Zpráva o činnosti státního zastupitelství za rok 2021

- Zpráva o činnosti obsahuje jednak popisné informace, informace analytické, ale i rozsáhlé statistické údaje k evidované kriminalitě, a to za uplynulý kalendářní rok. Zpráva o činnosti se zabývá jak trestní, tak i mimotrestní působností státního zastupitelství. Konkrétní obsah zprávy o činnosti není zákonem dán a vychází z cíle informovat o činnosti státního zastupitelství za daný rok; tedy obsahuje jak informace o vlastním fungování státního zastupitelství a jeho aktivitách (jak vnějších, tak i vnitřních) a současně provádí analytický rozbor výkonu jeho působnosti a shrnutí nejdůležitějších poznatků z praxe (tedy např. statistický vývoj určitého druhu kriminality a aktuální poznatky praxe se k němu vážící). Přílohami zprávy o činnosti jsou rozsáhlé statistiky údaje ve zprávě dokládající.
- Zpráva o činnosti státního zastupitelství je zpracovávána Nejvyšším státním zastupitelstvím s využitím informací ze soustavy státního zastupitelství, především zpráv obou vrchních státních zastupitelství. Důležitým podkladem jsou i statistická data, která jsou Nejvyšším státním zastupitelstvím vyžadována od Ministerstva spravedlnosti jako od ústředního orgánu statistiky v resortu justice.
- Nejvyšší státní zástupce předkládá zprávu o činnosti vládě České republiky, nikoliv však sám, ale prostřednictvím ministra spravedlnosti. Nejvyšší státní zástupce tedy zašle zprávu o činnosti ministru spravedlnosti a ten ji předloží vládě České republiky k projednání jako nelegislativní materiál.

Poznatky státního zastupitelství

- Na začátku tohoto hodnocení ze strany Nejvyššího státního zastupitelství si přece jen dovolím jednu poznámku o tom, že nepochybně je pozitivní, že byla vůbec přijata nová právní úprava, oddělující režim znalců a režim soudních tlumočnicků a soudních překladatelů, že znaleckou agendu spravuje Ministerstvo spravedlnosti a nikoli též krajské soudy (a že zřejmě nepřicházel v úvahu koncept samosprávných komor, jakkoli i o něm bylo uvažováno).

Poznátky státního zastupitelství

- Než budou tedy zmíněny poznátky, které byly včleněny do zprávy o činnosti, je třeba uvést, že **zásadně pozitivně** lze hodnotit [viz komentář Křístek, L. a kol., Leges, 2021, s. XVIII; Poláček, B. Krátké zamýšlení nad novým znaleckým zákonem, na webovém odkazu:
- <https://advokatnidenik.cz/2020/04/29/kratke-zamysleni-nad-novym-znaleckym-zakonom/>] to, že byl zakotven **právní nárok na jmenování znalcem za splnění předem stanovených podmínek**.
- Jak již bylo uvedeno, **zásadně pozitivně** je možno hodnotit i to, že **starý zákon č. 36/1967 Sb., o znalcích a tlumočnících, byl nahrazen zcela novou úpravou, čili rekodifikací, aktuálně – viz např. přístup k trestnímu řádu, občanskému soudnímu řádu apod. – nepřehledné řady dalších a dalších novelizací je to tedy klad.**

Poznatky státního zastupitelství

- Lze zmínit **věčný střet rekodifikace versus novelizace, ve kterém zatím vysoko vítězí novelizace, mnohdy jsou však velice rozsáhlé.** Dalo by se hovořit o „novelizační mánii“. Nejpodstatnější je ale tento koncept u trestního řádu, kde se na nový kodex čeká už velice dlouho, a stává se to opakovaně předmětem kritiky.
- Návrh nového trestního řádu – návrh na webových stránkách, práce do značné míry finišují, je však otázkou, zda bude v konečné podobě zpracován a předložen nejpozději do konce alespoň tohoto roku:
- <https://www.justice.cz/web/msp/rekodifikace-trestniho-prava-procesniho>
- „V posledních letech se v České republice každoročně přijme více než 300 právních předpisů (a o období roku 2020 a 2021 a pandemii raději ani není řeč, byly to extrémní roky i z tohoto hlediska – tzv. pandemická legislativa). Z toho přibližně do stovky zákonů. Jistě, přijetí části z nich je odůvodněno nutností uvést český právní řád do souladu s evropskými předpisy, které také přílišnou stabilitou neoplývají. Zbytek je kromě změny politické situace odůvodněn „aktuálními potřebami“, tedy nedostatky dosavadní právní úpravy, jejíž kvalita zdaleka nedosahuje kvantitu.
- Opusťme představu, že čím podrobnější právní řád bude, tím bude dokonalejší a pro lidi užitečnější. Nenuťme zákonodárce postihnout všechny myslitelné varianty lidského života – nejde to. Síla a koneckonců sama podstata právního předpisu je v jeho obecnosti. Kazuistika patří do oblasti justice, nikoli na pole legislativy. Pokud zákonodárce a celou společnost svou každodenní prací přesvědčíme, že si dokážeme poradit, a obecná, občas nedokonalá pravidla rozumně a spravedlivě vyložíme, pak si zasloužíme důvěru v naše fungování a třeba snížíme množství často zbrklých reakcí zákonodárců na zdánlivě nedokonale fungující praxi.“
- Srov.: Scholle, J. Neznalost neomlouvá?, Státní zastupitelství, 2021, č. 5, s. 3. Dostupné v právně informačním systému ASPI.

Poznatky státního zastupitelství

- Výčet zásadních problémů spojených s novou úpravou zcela určitě v rámci této části konference bude dlouhý a každý z vystupujících si uvede své.
- Jsem v poněkud specifické situaci – poslední znalecký posudek jsem zadával ještě v době své končící praxe v oblasti závažné násilné kriminalitě – v roce 1993!!!! A to jsem ho ještě nezadával, činil tak ještě bývalý vyšetřovatel. Vykonával jsem v těch věcech dozor. Mám zkušenosti z oblasti analytiky a legislativy. **Není to málo?**

Poznatky státního zastupitelství

- Pokud bych měl uvést některé problematické aspekty nové úpravy znaleckého práva, zmínil bych především následující:
- Podle § 28 odst. 5 věty druhé zákona č. 254/2019 Sb. **v souladu s obecně uznávanými postupy a standardy obsahuje závěr posudku jednoznačné odpovědi na položené otázky; pokud podklady nebo metoda neumožňují znalci vyslovit jednoznačný závěr, uvede znalec skutečnosti snižující přesnost závěru.**

Poznatky státního zastupitelství

- **Srov. i § 41 odst. 5 vyhlášky č. 503/2020 Sb. - Závěr obsahuje citaci zadané odborné otázky a odpověď na ni. Pokud podklady nebo metoda neumožňují vyslovit jednoznačný závěr, znalec uvede v závěru též podmínky jeho správnosti nebo jiné skutečnosti snižující jeho přesnost.**
- Je otázkou, zda tato úprava není přinejmenším poněkud nešťastná, ač různé literární prameny nedávají vždy úplně jasnou odpověď. Možná bylo namísto **méně kategorické vyjádření.**
- Další zásadní problémové okruhy?
- **Nový zákon šel cestou značné formální administrativní náročnosti kladené na znalce, ukládá jim celou řadu poměrně striktních povinností (pověstný „bič“).**

Poznatky státního zastupitelství

- Některé povinnosti se jeví takřka nevykonatelné či zatím nevynutitelné, absentuje např. centrální evidence znaleckých posudků (ač již zřejmě byla vytvořena), seznam znalců je zřejmě zatím veden podle staré právní úpravy a podle nové (ač zde nemám úplně přesné informace, jaký je aktuální stav). Mnohé záležitosti nejsou zcela dotáženy.
- **Přitom jsou stanoveny poměrně drakonické sankce (za porušení povinností).**
- Příslovečné „cukroví“ ale, jak uvádí celá řada autorů i příspěvků v médiích, zatím chybí, což se týká zejména **odměňování znalců.**

Poznatky státního zastupitelství

- V tomto ohledu se však (snad) blýská na lepší časy. Do meziresortního připomínkového řízení byl předložen návrh novelizace vyhlášky o znalečném. V § 2 odst. 1 citované vyhlášky se částka „300 Kč“ nahrazuje částkou „800 Kč“ a částka „450 Kč“ se nahrazuje částkou „1000 Kč“. Odměna za výkon znalecké činnosti zadané přede dnem nabytí účinnosti této vyhlášky se určí a vyúčtuje podle vyhlášky č. 504/2020 Sb., ve znění účinném přede dnem nabytí účinnosti této vyhlášky. Vyhláška nabývá účinnosti dnem 1. ledna 2023.
- Mám ale dojem (a snad to není zdání), že duch, kterým je prodchnuta nová právní úprava, se jeví přinejmenším problematický.
- Co k tomu říci?
- Pokud chtěl stát vytvořit opravdu efektivní systém fungování znalecké činnosti, měl za to zaplatit (výmluvy na aktuální situaci se jeví poněkud nepřipadné). Bude jim někdy konec?

Poznatky státního zastupitelství

- O čem tedy vypovídají právě **poznatky státního zastupitelství**? **V** v zájmu stručnosti jen shrnu.
- V podrobnostech srov.:
- [Aplikace nového znaleckého práva z pohledu Nejvyššího státního zastupitelství – podklad, s. 9 – 13.](#)
- Nová právní úprava vzhledem k nesouladu striktních povinností a práv může vést ke stavu **razantního snížení znalců**. Nadto tato úprava se jim může právem jevit až nesrozumitelná, obtížně aplikovatelná.
- Z důvodu nedostatku soudních znalců v některých exponovaných oborech (**psychiatrie, dětské psychiatrie, klinické psychologie, sexuologie**) se nižší počet soudních znalců při stejném množství požadovaných posudků ocitá pod vyšším tlakem, pro nedostatek času vyhotovují znalecké posudky s delší časovou prodlevou, případně zpracování nově zadaného posudku pro zaneprázdněnost zcela odmítnou. Stávající znalci pak mnohdy odmítají být přibírání k vypracování nového znaleckého posudku z důvodu nezpracování posudků předtím vyžádaných.

Poznatky státního zastupitelství

- Vyvstane-li v trestním řízení potřeba stanovit výši škody způsobené ve vztahu ke zcela unikátní věci, zařízení nebo prostředku, měl by být v seznamu znalců Ministerstva spravedlnosti ČR zapsán dostatečný počet znaleckých ústavů pro takto vymezený obor. Jiný znalec by měl na takovou skutečnost zadavatele posudku upozornit a zpracování znaleckého posudku odmítnout. Znalecký ústav zapsaný pro obor oceňování zcela unikátních věcí, zařízení nebo prostředků, by byl před vyhotovením posudku povinen vyžádat si doplnění potřebných podkladů pro svou znaleckou činnost též prostřednictvím orgánů činných v trestním řízení, vůči kterým by své požadavky rovněž specifikoval, aby mohl zadaný znalecký úkol v potřebné kvalitě vždy splnit.

Poznatky státního zastupitelství

- Na úseku hospodářské a majetkové trestné činnosti jsou znalecké posudky zaměřeny především na ocenění výše prospěchu, škody či ne/majetkové újmy způsobené trestnou činností. Znalecké posudky opatřované orgány činnými v trestním řízení zpravidla mají požadovanou kvalitu a příslušní znalci v nalézacím řízení, popřípadě v řízení odvolacím, své závěry obvykle dostatečně přesvědčivě i obhájí. Jsou-li zadávány posudky osobami obviněnými, jsou takové posudky předkládány nejčastěji až v řízení před soudem.

Poznatky státního zastupitelství

- Takové posudky zpravidla vykazují podstatné vady: nikoli vždy znalci použijí adekvátní oceňovací metody, nebývají jim pokládány ani relevantní či jejich odbornosti korespondující otázky. Tito znalci často nemají k dispozici ani veškerý relevantní podklad z kompletního trestního spisu, spokojí se pouze s částí materiálů, který jim předává zadavatel posudku (obviněný). K přezkumu těchto znaleckých posudků soudy v roce 2021 mnohem častěji nepožadovaly zpracovat revizní znalecký posudek znaleckým ústavem, neboť se se závěry takovýchto znaleckých posudků dovedly již samy vypořádat. **Tento problém by ale právě měla vyřešit nová právní úprava.**

Poznátky státního zastupitelství

- Poznatek, který by mohl sloužit jako příklad **obtěžující povinnosti, chyby, neprovázanosti právního řádu či nelogičnosti právní úpravy, jak to bylo zmiňováno na konferenci znalců ve dnech 3. – 4. 6. 2022.**
- **§ 110b tr. ř., ve znění novely č. 255/2019 Sb.:**
- Výši znalečného určí orgán činný v trestním řízení, který znalce, znaleckou kancelář nebo znalecký ústav k podání znaleckého posudku přibral, v souladu s jinými právními předpisy upravujícími znalečné. Nesouhlasí-li orgán činný v trestním řízení s výší vyúčtovaného znalečného, rozhodne usnesením. Proti usnesení je přípustná stížnost, která má odkladný účinek.

Poznatky státního zastupitelství

- Nejvyšším státním zástupcem byl v roce 2021 podán jeden podnět předsedovi NS k zaujetí sjednocujícího stanoviska ve smyslu § 12 odst. 4 zákona o státním zastupitelství, a to sdělením ze dne 8. 10. 2021 sp. zn. 1 SL 720/2021, v souvislosti s otázkou přiznávání znalečného podle zákona č. 254/2019 Sb., o znalcích, znaleckých kancelářích a znaleckých ústavech, a především podle ustanovení § 110b věty první trestního řádu, zda tak má činit orgán činný v trestním řízení, který znalce přibral, nebo orgán činný v trestním řízení, který vede řízení v době, kdy se o znalečném rozhoduje.

Poznatky státního zastupitelství

- Tento aplikační problém byl nakonec vyřešen **rozh. č. 55/2021 Sb. rozh. tr.:** Vykonává-li znalec přibraný orgánem činným v přípravném řízení ve věci znaleckou činnost též v řízení před soudem (např. na základě předvolání k výslechu u hlavního líčení), soud podle § 110b trestního řádu určí výši jím vyúčtovaného znalečného. Pro účely přiznání znalečného se přibráním znalce k podání znaleckého posudku rozumí i jeho předvolání soudem k výslechu podle § 108 trestního řádu.

Děkuji za pozornost

JUDr. Miroslav Růžička, Ph. D.

Ředitel analytického a legislativního odboru
Nejvyššího státního zastupitelství

- mruzicka@nsz.brn.justice.cz